

Suomalais-ruotsalainen meriarkeologian konferenssi Maarianhaminassa 12.–13.03.2016

Lyhyt kuvaus pidetyistä esityksistä / Kaj Enholm

Itäsatama oli vielä ohuen jään peittämä, länsisatama sitä vastoin oli jo sula.

Länsisatama, kuva: Juha Hakala.

Lauantai, ensimmäinen päivä

Monivuotisen lobbauksen ja neuvotteluiden jälkeen saimme ensi kertaa järjestetyksi yhteisen meriarkeologisen tapahtuman sisarseuramme *Marinarkeologiska sällskapetin* kanssa. Yhteinen, kaksipäiväinen konferenssi toteutui Maarianhaminassa maaliskuun alkupuolella 2016. Mukana oli yhteensä hieman yli 50 osallistujaa.

Lobbaukset käynnissä Tukholman merimuseon edustalla 2015.

Hotelli- ja paikanvarauksista oli huolehtinut paikallinen meriarkeologi *Marcus Lindholm*, joka myös toivotti vieraat tervetulleiksi ja avasi konferenssin.

Sven Tremil ja Marcus Lindholm neuvottelemassa.

Päivän ensimmäisen esityksen piti *Niklas Eriksson* 1676 uponneesta Riksäpplet-nimisestä sota-aluksesta, joka oli Kronanin ja Svärdetin sisaralus. Tämän aluksen hylky ei aiemmin ollut kiinnostanut tutkijoita, koska siitä oli sen historian aikana nostettu lähes kaikki irtain esineistö. Niklas, joka toimii tutkijana Södertörnin korkeakoulussa keskittyen siellä väitöskirjansa jälkeisiin tutkimuksiin, oli kuitenkin löytänyt mielenkiintoisia laivanrakennusperinteisiin liittyviä näkökulmia. Näissä perinteissä hän kuvasi hollantilaisten ja englantilaisten rakennusperinteitten eroja vertaamalla esim. hollantilaisten säästeliäämpää rakennustapaa englantilaisten perinteiseen rakennusmaneeeriin.

Niklas Eriksson.

Kuvassa räjähdys Kronanilla, joka upotti sen vuonna 1676.

Lounaan jälkeen esiintyi tohtorikoulutettava *Minna Koivikko*, joka keskittyi Suomenlinnan ympäristöstä löytyneisiin Krimin sodan aikaisiin väyläesteisiin. Esteet oli rakennettu kierrättämällä vanhoja aluksia uusiokäyttämällä niitä upottamalla ne esteiksi tukkimaan strategisia väylän osia. Nämä sota-alukset olivat upotuksen yhteydessä menettäneet alkuperäisen identiteettinsä kun ne esteiden osina olivat pelkästään numeroitu. Uusissa tutkimuksissa on voitu todeta, ettei upotetut alukset olekaan aiemmin oletettuja Ruotsin laivastoon kuuluvia vaan osa Venäjän Hezekiel-luokan puisia purjealuksia. Tämän lisäksi Minna kuvaili myös, samaan tarkoitukseen varta vasten rakennettuja, puisia ”sulku-aluksista” eli niin kutsuttuja ”block shipejä”.

Minna kuvaamassa Suomenlinnan ympäristön väyläesteitä.

Ruotsin sotakorkeakoulun lehtori *Ingvar Sjöblom* on viimeaikoina keskittynyt identifioimaan niin sanottua ”Riddarholmin hylkyä”. Tämä keskiaikainen alus on tuttu kaikille Tukholman keskiajan museossa käyneille. Tämä limisaumainen viikinkilaivaa muistuttava alus on osoittautunut olevan 1500-luvun alkupuolelta ja sitä on käytetty

Tukholman kaupungin puolustukseen ja oli upotessaan täydessä sotavalmiudessa takaa ladattavine tykkeineen. Alus löydettiin 1930-luvulla vanhan kaupungin ja Riddarholmenin välisen siltatyön yhteydessä. Aluksen ajoitus vaihtelee 1520 ja 1530-luvun välillä.

Ingvar Sjöblom.

Seuramme puheenjohtaja, tohtorikoulutettava *Kalle Virtanen* kertoi Etelä Viron Koorkülän Valgjärven tähänastisista paaluasutus-tutkimuksista ja ajatuksista niiden jatkamisesta. Kallen tarkoitus on visualisoinnissa käyttää uutta tekniikkaa, jota toistaiseksi ei ole ollut käytettävissä. Tässä tutkimuksessa yhdistetään suhteellisen matalassa vedessä kuvattuja kuvia samasta kohteesta saatuun täkymetria-aineistoon. Lopuksi korjattu summa-aineisto siirretään paikalliseen karttakoordinaatistoon. Näin uusi tekniikka on mahdollistanut tämän tärkeän vedenalaisen muinaisjäänneksen visualisoinnin tavalla, josta ainoastaan voitiin haaveilla aikai-
semmin. Kohdealueen oletetaan olleen paalujen varaan rakennettu linnoitettu asuinpaikka keskellä järveä. Alustavasti kohteen oletetaan ajoittuvan noin

500–600-luvulle JKr. eli Viron keskiselle rautakaudelle.

Järven pohjalta otetut puunäytteet todistavat kaiken kaikkiaan kolmesta eri aikakauden asutuksesta tai aktiviteeteistä kausilla 3500–3100 EKr., 410–150 EKr. & 560 JKr. ja 980 JKr. Tutkimukset jatkuvat alkavalla kenttäkaudella.

Kalle Virtanen esittelee Valgjärven kenttätutkimuksia.

Meriarkeologit *Marie Johnsson* ja projektivastaava *Henrik Zedig* kuvailivat Länsi-Götanmaan vesistöprojektia, jonka tarkoituksena on yhdistää vesistöjen kulttuuri- ja ympäristöarvoja. Projektin pohjana on kokonaisvaltainen vesistöjen inventointi, jonka sisältö koostuu monista eri lähteistä esimerkiksi historiallisista kartoista, teksteistä ja hylkyrekistereistä. Yhtenä päätavoitteena on tulosten digitalisointi ja niiden esittäminen internetissä.

Historiallinen kartta kyseiseltä alueelta.

Meriarkeologi, Roskilden Vikingaskeppsmuseetin kuraattori Mikkel Haugstrup.

Mikkel Haugstrup keskittyi käsittelemään Tanskassa tähän asti suurimman 600 MWatin meri- tuulipuistohanketta läntisellä Itämerellä. Tämä käsittää 184 km² alueen, jossa meren syvyys vaihtelee 12 ja 33 metrin välillä. Tälle alueelle tulisi tehdä merenpohjan peruskartoitus ja tähän liittyen Mikkel nosti esiin muutaman peruskysymyksen, joita hän käsitteli. Tällaisia olivat esimerkiksi:

Miten suunnitella kartoitus, kun tuuliturbiinien sijainteja ja niitä yhdistävää kaapeliverkoston sijoitusta ei vielä ole lopullisesti päätetty?

Mitä olemme oppineet aiemmista kartoituksista ja mitä kaikki saa maksaa?

Lauantain viimeisenä aiheena saimme kuulla paikallisten sukellusharrastajien vedenalaiskuvausprojekteista tutuilla ja tuntemattomilla Ahvenanmaan hyllyillä. Alla muutama esimerkki.

Ilta vietettiin hotelli Pommernin ravintolassa. Ohjelmassa oli ravintola Kvarterin viiden ruokalajin illallinen, jonka jälkeen perinteikäs sponsorien tukemat arpajaiset.

Sunnuntai, toinen seminaaripäivä

Mikael Björk ja *Lennart Högberg* kertoivat sisarseuramme edellisvuoden projekteista. Näiden projektien päämäärinä oli ollut:

- Muinaisten veden peittämien asuinpaikkojen tutkiminen ja ajoittaminen.
- Ihmisen jättämien jälkien etsiminen ja paikantaminen Mesoliittiselta kaudelta.
- Kaikkien muidenkin kulttuurihistoriallisesti merkittävien vedenalaisjäänteiden kartoittaminen.
- Hauska yhdessä oleminen ja mielekäs viikko ystävien kesken.

Södertörnin korkeakoulun professori *Johan Rönnbyn* aiheena oli 1495 uponnut sota-alus. Kyseinen Blekingen Ronnebyn ulkopuolella sijaitseva hylky on Tanskan kuningas Hansin iso kuuluisa "kravelli" Gribshunden. Tämä kuninkaan tärkein laiva tuhoutui tulipalossa ja upposi välittömästi. Saimme kuulla miten aluksen hurjan näköinen keulakuva löydettiin ja tuotiin pintaan tästä Kolumbuksen aikaisesta aluksesta. Johan osaa liittää hyvin kertomansa historialliseen kontekstiin, joka tekee esityksestä aina mielenkiintoisen.

Johan Rönnyby.

Tohtorikoulutettava *Riikka Alvikin* aiheena oli kiinnostava Tammisaaren edustalla oleva Jussarön saaristo. Alue koostuu sadoista pienistä saarista ja kareista ja tämän labyrinttimäisen saariston vaarat tiedettiin jo 1400-luvulla. Riikka keskittyi yhteen 1468 aikaiseen merionnettomuuteen, jossa kapteeni Hanneke Vromen alus tuhoutui miehistöineen ja matkustajineen.

Riikka Alvik.

Vätterniin 1918 upponnut Per Brahe oli *Lotta Mejsholmin* aiheena. Onnettomuus tunnetaan lähinnä mukana menehtyneen taiteilija *John Bauerin* kautta. Lotan tavoitteena on arkistotutkimuksiin ja onnettomuuspaikan pohjainventointiin perustuen rekonstruoida Per Brahen uppoaminen ja tuoda uusia näkökulmia tähän synkkään haveriin.

Lotta Mejsholm.

Tukholman Merimuseon intendentit *Jens Lindström & Jim Hansson* kertoivat uutisia Tukholman keskustan kaivauksista.

Merimuseon luentosali, kuva Juha Hakala.

Tohtorikoulutettava *Riikka Tevali* päätti meriarkeologian konferenssin kuvailemalla Hangon läntisen sataman pelastuskaivauksia nk. Drottningbergetin hyllyllä.

Riikka Tevali, kuva Juha Hakala.